

lijke romankunst, heeft een reeds van ouderen datum dateerenden roman opnieuw uitgegeven, onder anderen titel en naar dien titel, ietwat gewijzigde bewerking. Deze eerste druk is mij niet bekend, ook niet bij name, zoodat ik alleen spreken kan over de nieuwe uitgave, die „De Gantelboer“ heet.

Wie wel eens iets van De Struatsma's werk heeft gelezen, weet, dat hij gaarne zijn stof ontleent aan de omstandigheden van het gewone leven en dat hij dan in zulke door allerlei oorzaak dikwijls verwrongen verhoudingen de heilzame doorwerking van het christelijk levensbeginsel teekent. Veelal krijgt men daarbij den indruk, dat hij uit zijn eigen pastorale ervaring vertelt en in meer algemeen vorm bepaalde gebeurtenissen of omstandigheden beschrijft. In 't bijzonder wekt „De Gantelboer“ deze gedachte: de jonge dominee uit dat boek zal aan de eigen herinneringen van den auteur waarschijnlijk niet vreemd zijn. Juist de realiteit van deze figuur geeft aan dat vermoeden grond.

De jonge predikant is De Hartman, die met grooten ijver zijn dienstwerk is begonnen in Zeevoort, een Zeeuwsch plaatsje, waar men om verschillenden, maar niet zeer diepgaande redenen een orthodox predikant begeerde. En het verhaal, dat hier wordt verteld, betreft allereerst den Gantelboer, den koning van het dorp, maar is tegelijk een zeer belangrijk stuk levensgeschiedenis van den dominee; want de strijd, die hier wordt gestreden, is ook zijn strijd en de overwinning, die in de kracht des geloofs wordt bevochten, zijn victorie.

In forsche lijnen wordt de Gantelboer geteekend. Een machtige groot-grondbezitter, van wien vrijwel het heele dorp afhankelijk is; die laag neerziet op de arbeiders, zijn arbeiders en met de in zijn geslacht traditioneele hoogheid en zelfbewuste kracht zijn positie handhaaft. Er gaan allerlei geruchten over zijn verhouding tot Janna, de vrouw van zijn ploegknecht, en — 't blijkt voldoende tusschen de regels door — die geruchten bevatten maar al te veel waarheid. De Gantelboer blijft echter ook in deze verhouding de hooft gebieder, die andere rechten heeft dan een gewoon mensch. Hij heeft Janna, dienstbode op den Gantel, weten te doen trouwen met Jan, den ploegknecht, en daarmee bij de geboorte van Janna's zoonje alle praatjes den kop ingedrukt. Zelf is hij daarna ook getrouwd en er schijnt geen wolkje aan den hemel te zijn.

Maar Jan, de knecht, is lastig en vangt de Gantelboer onrust, dat hij iets weten zal van den toestand, die nog altijd, maar voor de menschen verborgen, bestaat. 't Komt tot een botsing met Jan en tot ontslag. Om zich nu ook van Janna te ontslaan en haar verder te doen zwijgen, koopt de Gantelboer haar een halssnoer, dat hij zelf haar gaat brengen. In het gesprek, waarin hij haar zijn boodschap doen wil, is van haar zijde koele bejegening, die hem woedend maakt en ze laat het pakje onaangeroerd. Maar 's middags, als ze alleen zit, kan ze toch de begeerte niet weerstaan eens te kijken. Ze bewondert het mooie snoer, bewondert zichzelf eens voor den spiegel, vast van plan, het niet gewilde geschenk terug te brengen. Maar Jan overvalt haar — een hevige scene volgt en zij vlucht uit haar huis naar haar ouden vader en moeder.

Daar komt ze in 't donker aan en door haar onrust gedreven, vertelt ze alles. Nooit hebben de ouders iets van de booze geruchten willen gelooven. Arme, maar eerlijke en onbesproken menschen, hebben ze zulk een schande steeds onmogelijk geacht. Nu echter hooren ze uit Janna's eigen mond de waarheid en die schokt hen zoozeer, dat ze haar de deur wijzen. Janna gaat. Maar ze maakt

in een sloot en verdrinkt. En de vader, hartlijder, kan den schok niet doorstaan en sterft.

Zoo is er in eens een drama in 't stille dorp. En het bekend worden van de toedracht der zaak doet een algemeen misnoegen, maar mompelend geuit, tegen den Gantelboer opwrokkelen.

De dominee doorleeft moeilijke dagen. 't Was hem al zwaar, als zieleherder op te treden in het huisje van Lena, Janna's moeder, maar 't wordt nog veel moeilijker voor hem als 't blijkt, dat de menschen van hem verwacht hadden, dat hij op 't graf eens duchtig de waarheid zeggen zou aan het adres van den bewerker van al het leed. Als hij dat niet doet, maar met het gebeurde tot de harten der menschen gaat, keeren ze zich van hem af, wrevelig, omdat hij een grooten mijnheer niet heet, aangedurfd. Dominee bemerkt overal een stillen tegenzin tegen hem en hij heeft een zwaren strijd met zichzelf te doorworstelen.

In deze dagen van gisting beleeft ook de Gantelboer zijn moeilijkste momenten. Lena heeft hem staande gehouden, toen hij voorbij haar huisje fietste en ze heeft hem toegevoegd, dat ze in den dag der dagen tegen hem getuigen zal voor Gods rechterstoel. Dat vlijmende woord heeft zijn ziel, onrustig en gefolterd door bange gedachten, aangegrepen. Hij kan er niet van los komen. Troost heeft hij gezocht bij zijn ouden vader, een Gantelboer van het onvervalsche soort, maar in diens raad: „een paar bankjes“ geen vrede gevonden. Van zijn vrouw, die stil is en niets laat merken, ofschoon ze alles weet van Jan, die haar het snoer heeft gebracht, keert hij zich af, half uit onwil, meer uit vrees. Hij is alleen, alleen met zijn ziel en zijn zorgen.

Dan komt 't mooiste deel van 't boek.

Lena gaat sterven, maar ze kan niet sterven. Ze heeft haar vrede verloren. De stille rust van haar leven, dat door Godsvertrouwen gedragen werd, is weg. De dominee spreekt met haar en wijst op de oorzaak: ze heeft zich tot rechter over den Gantelboer gesteld en eerst als ze dezen vergeeft zal ze in vrede kunnen sterven. De oude ziel worstelt een ganschen bangen nacht, meest nog, omdat de dominee, die met haar bidden zou, opbield bij de woorden van het onze Vader... „en vergeef ons onze schulden gelijk...“ zeggende, dat hij niet voortbidden kon.

Maar den volgende morgen laat ze hem roepen. Ze kan nu doen wat ze doen moet en ze bewijlt er in, den Gantelboer aan haar bed te zien. De dominee, dankbaar en gesterkt, gaat dezen de boodschap brengen. En weer maken we een felle zieleworsteling mee door, nu van den grooten man, die buigen moet. Heel een langen dag duurt die strijd. Lena wordt van uur tot uur zwakker, hij weet het, maar gaan kan hij niet. Eerst als de avond diep over de landen ligt, wringt hij zich los aan zijn banden van hoogmoed en onwil en hij gaat zijn moeilijken tocht. Lena leeft nog, kent hem en spreekt fluisterend... „arme man... Jezus“... Maar nog is er het leven, ze wacht nog. Tot de dominee begrijpt. En naar het bed gaande bidt hij het Onze Vader voor haar af. Voor hij klaar is, is Lena overleden.

De Gantelboer neemt Janna's jongelje, zijn zoonje, mee naar zijn huis en na nieuwe, moeilijke dagen, vindt hij vrede in Lena's laatste woord: Jezus.

Ik moest het verhaal ietwat uitvoerig weergeven, om de lezers de kracht er van te kunnen doen zien. In dat slotgedeelte, dien zwaren zielestrijd om vergeving te schenken en te vinden, ligt de waarde van dit mooie boek. De Schrijver is er in geslaagd de uitbeelding treffend waar te maken. Hier is inderdaad motief voor een romantisch-dramatisch verhaal en het gevaar was groot, dat allerlei om-

standigheid den Schrijver van de hoofdzaak afvoeren zou. Maar — en dat acht ik de groote verdienste — hij heeft zich weten te concentreren op wat het doel was van zijn boek: de strijd, die vrede brengt, de worsteling, die door genade tot overwinning leidt. En bij den dominee, die zijn rijpingsproces doormaakt, en bij Lena, en niet het minst bij den Gantelboer zelf is de ontleding van het zielegebeuren zuiver en goed. Daardoor gaat er geestelijke kracht uit van dit boek, een klaar en helder getuigenis, dat tot hart en geweten spreekt.

Ik zou wel op enkele zwakke steenen kunnen wijzen, die mij bij het lezen opgevallen zijn. Maar die „zitten“ alle in den buitenkant van 't verhaal, in de entourage van menschen en dingen. De hoofdzaak, waar het op aankomt, is voortreffelijk, van samenstelling zoowel als van vorm, van ontleding zoowel als van weergave. Daarom meen ik dit boek te mogen begroeten als een aanwinst voor onze christelijke romankunst, die met dergelijke, door ervaring gedragen en door levensinzicht gerijpte boeken, belangrijk wint aan kracht.

C. T.

## HET BOEK VAN DE WEEK.

De Heilige Johanna — door G. B. Shaw.

De Maagd van Orleans, „La Pucelle“, is wel een der figuren in de historie, die het meest de aandacht getrokken hebben, de eeuwen door. Ze is een der helden der romantiek in de geschiedenis, zooals Karel de Groote en Koning Arthur dat ook zijn; maar zij staat dicht bij de eerste, in zoverre zij niet een half-mythische figuur is, zooals de heldenkoning der Britten, maar, als Charlemagne, met beide voeten stevig en vast slaat op den bodem der historie, al is er een aureool van wonder en ten slotte van heiligheid om haar hoofd geweven.

Wel zeer bijzonder is de geschiedenis van Jeanne d'Arc, vóór en na haar sterven: een eenvoudig boere-meisje, dat het zieletoegende Frankrijk tot nieuw leven verwekte; dat aan de Engelschen, die, in bond met Filips „de Goede“ van Bourgondië, bijna heel „la belle France“ overheerden, belotte Orleans, het laatste Fransche steunpunt en den sleutel tot het Zuiden, te nemen; dat den jongen man, die zich koning van Frankrijk noemde, maar de echtheid van wiens geboorte zelfs in twijfel getrokken werd, naar Reims ter kroning voerde; dat, na al deze groote daden te hebben verricht, in 1431 door de Bourgondiërs te Compiègne werd gevangen genomen, aan de Engelschen werd uitgeleverd, en na rechterlijk vonnis wegens ketterij en toovenarij werd verbrand te Rouen; dat in zekeren zin gerehabiliteerd werd in 1456; en dat eindelijk, in 1920, heilig verklaard werd.

Het bovenstaande houdt meteen in een ruwe schets van het groote verschil in beoordeling van de Maagd van Orleans door alle eeuwen, die volgden op haar meteorische verschijning op het wereldtoneel.

En kan het anders of de vele schrijvers, die zich met haar hebben beziggehouden, moesten een zeer onderscheiden beeld van haar ontwerpen, al naar mate hun landaard en kunstrichting en wereldbeschouwing?

Degene, die de Maagd geteekend heeft in het historische toneelstuk, Hendrik VI, dat op naam van Shakespeare staat, laat de Franschen al wel profeteeren, dat ze als heilige vereerd zal worden (zag hij daar even 1920 aan den verren, verren gezichtseinder?), maar de Engelse lords en de Engelse schrijver zelf kunnen haar niet anders zien (de dramaturg stelt haar tenminste ten slotte niet anders voor) dan als een tamelijk vulgair type van meisje, dat zegt „Laat me toch eens

weten te vermoeden met raadselspreuken, die de vragen vermenigvuldigen, maar de antwoorden niet. Dan gaat hij zitten als gelijke onder gelijken, als leeraar onder leeraars; en hij heeft voor wie hem spreken wil, een adres en een spreekuur. Men kan rustig overwegen, wat Hij leert. De staande Jezus is de profeet, die getuigt; de zittende Jezus, de kathederszetter, is de leeraar, die betoogt. Als hij staat, dan werpt hij het wonder tusschen de menschen in, dat zij schrikken en beven. Als hij den katheders bezet, dan legt hij het wonder weer uit; het blijft een wonder van boven, maar de verschrikte menschen mogen zich gewennen aan God en vrede hebben.

Daarop beriep Jezus zich in zijn lijdensnacht op zijn katheders. Indien hij alleen had „gestaan“, en als een wolkbreuk, als een donderslag, als een aardbeving aan de dommelende menschen voorbijgetrokken was, hij zou onze Middelaar niet kunnen zijn. Maar de katheders bewijst, met zijn „staan“ in Gods huis, zijn Messiaansche trouw. Het geheim van zijn messiaanschen arbeid is immers, dat Hij zich schikt naar onze bevattings; dat Hij ingaat tot onze beperktheid en zonde en daarin uitwerkt Gods verborgenheden? Jezus heeft zijn katheders temidden van den stoel der dwazen en leugensprekers gesticht; en dat is Zijn gehoorzaamheid. Zijn kathedersloosheid bewijst dat Hij het platte vlak van onze menscheleke overleggingen snijdt van boven; doch zijn katheders bewijst, dat Hij ons

## GREPEN UIT DE SCHRIFT.

### I.

#### De katheders van Jezus

Dagelijks zat ik bij u, lezende in den tempel. Matth. 26: 55.

Het is een vertroostende gedachte, dat Jezus een katheders heeft gehad. Een katheders is een „zit-stoel“, gelijk die door Israëls leeraars wordt bezet; hij behoort tot hun leeraarsambt. Jezus heeft in den tempel gestaan, maar hij heeft er ook gezeten. En dat is van zóó groote betekenis, dat hij in zijn lijdensnacht zich niet zoozeer op zijn staan, als wel op zijn zitten beroept. Dagelijks „zat“ ik bij u in den tempel, zoo luidt zijn zelfverdediging.

Eens kwam Jezus op het loofhuttenfeest in den tempel. Duizenden verdronken zich om de katheders van Israëls voornamen leeraars en gracieuse priesters. Want die deftige heeren pleegden alleen maar te zitten; zij „zaten“ er voor. Ze waren de officiële geestelijke stand; men moest hun adres maar weten en wie wat noodig had, moest maar tot hen komen. Israëls leeraars zitten; het zijn katheders-menschen; ze hebben niets van driftige, opstandige profeten, die, geroepen of ongeroepen, betaald en niet-betaald, uit de drift der ziel tot de menschen komen, omdat de menschen zelf niet

komen tot hen. Welnu, op dat loofhuttenfeest, toen de heele geestelijke stand prialde in zijn voornamen katheders, zooveel voet boven den beganen grond, toen kwam Jezus binnen. Hij had geen katheders, hij was als leeraar zonder tabberd niets vergeleken bij de kathedersheeren. Maar Jezus „stond“ en „riep“. De anderen zitten. Hij staat. De anderen doceren met rustige, ietwat vermoede stem; zij doceren de schare, die de wet niet weet. Maar Jezus getuigt, profeteert, hij roept, men kan ook vertalen „schreeuw“. Dat was de bliksem, die plotseling het huis der kathederswijsheid lekken kwam. Het brandende messiaansche getuigenis tegen het verflenste rabbijnistische betoog.

Maar denk nu niet, dat Jezus alleen maar „staat“ en „roept“, gelijk Israëls leeraars met zitten genoeg nemen. Jezus doet meer dan getuigen; Hij betoogt ook. Het zou een kwade Zaligmaker zijn, die met bliksemschichten werpt, en wel verteert en verblindt, maar niet „verlicht“ een iegelijk mensch, komende in de wereld. Neen, een Christus kiest den katheders ook. Niet hem alleen; maar wel hem ook. Als hij tegenover het doode woord der Schriftgeleerden heeft gesteld de levende getuigenis Gods, dan wil hij dat ook uitwerken in rustige uren voor wie hem nader over deze dingen hooren wil. Dan is Jezus barmhartiger dan zij, die alleen met paradoxen werpen, om uw gedachten te verwarren en die slechts

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

een po... dat ha... in ha... zijn; d... zegt d... relatie... dat de... booze... Dat is... punt v... „Maage... Van... schen... eens: ... leerstel... Vol... Maage... treden... fen he... natuurl... Zelfs... Jung... verliefd... den En... met de... historie... kunstpr... er niet... laat ha... haar be... gebeurd... echte ... brouwk... Al de... legendar... door Qu... fende B... onderw... In de... schrijve... glorieuz... de nog... die in z... het gev... psychia... kunsten... meening... kennen... En es... in 1923... lezende... der hee... Joan... Op z... als Sha... Twee j... gelijks... grootme... naturali... ouden c... tisch o... Tristran... welke h... Cornw... Dat v... week... Joan v... 1924 te... stuk in... drnk we... Shaw p... room be... hij ook... zeer ins... de van...

af-  
de groote  
concentreren  
strijd, die  
genade tot  
e, die zijn  
en niet het  
atleding van  
ardoor gaat  
een klaar  
en geweten

kunnen wij-  
zijn. Maar  
t verhaal,  
n. De hoofd-  
effelijk, van  
in ontleding  
ik dit boek  
voor onze  
olijke door  
cht gerijpte

C. T.

B Shaw.  
is wel een  
best de aan-  
door. Ze is  
geschiedenis,  
hur dat ook  
in zooverre  
zoals de  
harlemagne,  
den bodem  
wonder en  
fd geweven.  
van Jeanne  
i eenvoudig  
ankrijk tot  
Engelschen,  
an Bourgon-  
beelden, be-  
teumpunt en  
m; dat den  
rijk noemde,  
te zelfs in  
ter kroning  
te hebben  
rs te Com-  
Engelschen  
nis wegens  
te Rouen;  
in 1456;  
laard werd.  
een ruwe  
rdeeling van  
en, die volg-  
het wereld-

ers, die zich  
ten een zeer  
en, al naar-  
en wereldbe-

heeft in het  
VI, dat op  
Franschen  
vereerd zal  
den verren,  
elsche lorde  
a har niet  
minste ten  
famelijk cul-  
ae toch een-

ken, die de  
woorden niet,  
gelijken, als  
oor wie hem  
ur. Men kan  
aande Jezus  
lezus, de ka-  
pogt. Als hij  
ten de men-  
Als hij den  
er weer uit,  
maar de ver-  
ten aan God

lijdensmacht  
„gestaan”,  
slag, als een  
schen voor-  
ur niet kun-  
st, met zijn  
ische trouw-  
rheid is im-  
ervatting; dat  
de en daarin  
s heeft zijn  
dwazen en  
gehoorzaam.  
Hij het platte  
en snijdt van  
dat Hij ons

een poosje vloeken” om haar gemoed te lichten; dat haar eenvoudigen vader niet wil erkennen zelfs in haar val, maar beweert van hooge komaf te zijn; dat om zich van den brandstapel te redden zegt de gevolgen te dragen van een ongeoorloofde relatie met een Franschen heer (ze noemt er drie); dat demonen oproept en zelfs haar ziel aan den booze wil verkoopen, om Frankrijk te redden. — Dat is dus nog zoo ongeveer het Engelsche standpunt van 1431, volgehouden ook in den tijd der „Maagd”-koningin Elizabeth.

Van het werk van Jean Chapelain, dien Franschen lumburg der zeventiende eeuw, rep ik niet eens: zijn werk over La Pucelle was één le-  
teurstelling, — behalve uit typographische oogpunt.

Voltaire, de groote spotter, heeft het beeld der Maagd van Orleans naar beneden gehaald en ver-  
treden, al was het alleen maar om in haar te tref-  
fen het geloof aan het wonder, aan het boven-  
natuurlijke.

Zelfs Schiller is niet gelukkig geweest in zijn Jungfrau von Orleans: dat bv. de Maagd ver-  
lieft zou zijn op een van de vijanden haars volks,  
den Engelschman Lionel, is niet in overeenstemming  
met de algemeene trekken van het beeld, dat de  
historie ons van Jeanne heeft overgeleverd, en als  
kunstproduct is zijn drama, om het zacht te zeggen,  
er niet door op een hooger plan geplaatst. Schiller  
laat haar sterven op het slagveld in plaats van  
haar te laten verbranden, zooals in werkelijkheid  
gebeurde. Inderdaad, Schiller's Jungfrau is niet de  
echte Maagd. Zij is „verdrongen in een heksen-  
brouwketel van ziedende romantiek”, zegt Shaw.

Al deze literaire producten handelden over een  
legendarische Jeanne. Maar de publicatie in 1841  
door Quicherat van de historische bescheiden betref-  
fende haar proces en rehabilitatie, plaatsten het  
onderwerp op een reëlen grondslag.

In den laatsten tijd hebben zich nogmaals twee  
schryvers van grooten naam met het raadsel der  
glorieuze Maagd bezig gehouden. Een in Frankrijk:  
de nog niet lang geleden gestorven Anatole France,  
die in zijn Vie de Jeanne d'Arc getracht heeft,  
het geval-Jeanne historisch, psychologisch en zelfs  
psychiatrisch te benaderen, waarbij hij echter, meer  
kunstenaar zijnde dan geleerde, zich volgens veler  
mening niet van zijn sterkste zijde heeft doen  
kennen.

En een in Engeland: George Bernard Shaw, die  
in 1923—'24 de algemeene belangstelling van het  
lezende en serieus-tooneelwerk-minnende publiek  
der heele wereld tot zich trok door zijn Saint  
Joan.

Op zichzelf is het reeds merkwaardig, dat iemand  
als Shaw zich waagt aan een dergelijk onderwerp.  
Twee jaar geleden had ik gelegenheid<sup>1)</sup> op iets der-  
gelijks te wijzen bij Thomas Hardy, den grijzen  
grootmeester der Engelsche letteren, die, realist en  
naturalist en materialist als hij is, zich op zijn  
ouden dag nog keerde tot een bij uitstek roman-  
tisch onderwerp als de noodlottige liefde van  
Tristram van Lyonesse en de schoone Isolde,  
welke hij behandelde in zijn De Koningin van  
Cornwall.

Dat verscheen in November 1923. In de Kerst-  
week van hetzelfde jaar werd Shaw's Saint  
Joan voor 't eerst opgevoerd te New-York en in  
1924 te Londen, waarop nog in hetzelfde jaar het  
stuk in boekvorm verscheen (dit direct door den  
druk wereldkundig maken van toneelspeelen is door  
Shaw ingevoerd en heeft hem zijn ver verbreiden  
roem bezorgd). Zooals Shaw pleegt te doen, heeft  
hij ook vóór De Heilige Johanna een lange,  
zeér instructieve voorrede geschreven, die de waar-  
de van het stuk aanmerkelijk verhoogt.

<sup>1)</sup> Zie Stemmen des Tijds, en Neophilologus,  
nietste jaargang 1924.

op dat platte vlak heeft aangenomen en met ons  
meegaat ter genezing.

## De kathedr verloochenend.

### II.

En als zij hem overdekt hadden, sloegen  
zij hem op het aangezicht, en vragden hem,  
zeggende: „Profeteer, wie het is, die u ge-  
stagen heeft.” Lucas 22:64.

In het lijdensverhaal heeft God de nevenfiguren  
ons voor oogen doen schilderen, niet alleen om  
ons te leeren, „dát” het ongeloof en de vijandschap  
van heel de wereld zich aan Christus vergriipt,  
maar ook om het „hoe” ons te doen verstaan.  
Als wij zeggen: zie, hoe ze Jezus met vuisten slaan,  
en leer hieruit, hoe slecht ze zijn, dan zeggen we  
niet genoeg. De vijandschap weigert Jezus te ge-  
looven; maar de weigering zelf wordt op zulk een  
manier uitgesproken, dat ieder duidelijk merkt: deze  
mensen willen niet; zij nemen Jezus niet gelijk  
Hij is.

Duidelijk blijkt dat in de wijze, waarop in het  
priesterlijk paleis Jezus gehoord is. Ze blinddoeken  
Hem; en vervolgens slaan de groote heeren met  
het personeel hem op het gelaat en grijzen, dat  
hij nu maar eens precies zeggen moet, wie hem  
daaroven geraakt heeft. Hij is immers profeet en  
een profeet behoort toch alles te weten?

Eén ding valt hier dadelijk op: ze vernederen  
de profetie en ze maken er een soort waarzeggerij

Want daar is Shaw, die graag betoogt, ridiculi-  
seert, paradoxen lanceert en zijn scherp vernuft  
laat spelen en schitteren, in zijn element. Maar  
overigens, — is Shaw de man om een historisch  
toneelspel te schrijven over de Maagd van Or-  
leans? Hijzelf zegt, dat een eerste vereischte daar-  
voor is, dat men moet doorgedrongen zijn in den  
geest der Middeleeuwen. Maar hoe kon hij, zooals  
toch noodig zou zijn, dien tijd van autoriteit  
en vroomheid waardeerd begripen, hij, die  
als discipel van Samuel Butler (ik bedoel natuur-  
lijk den 19e eeuwse) Goddelijk en menselijk  
(ook het onderlijk) gezag ontkent en wiens koude,  
mchtere, spottende verstandelijkheid de antipode  
is van Middeleeuwsche vroomheid?

Shaw is altijd interessant en buitengewoon gees-  
tig. Zijn geestigheid is snel als de bliksem en leven-  
dig als de zang der vogels. „Foei!” schreeuwde  
een stem in den schouwburg, toen Shaw naar voren  
kwam, onder dooderend applaus, aan het einde  
van een van zijn spelen. „Foei!” — „Ik ben het  
met u eens, mijnheer”, zei Shaw, „maar wat zijn  
wij met zijn beiden tegenover zoovelen?”

Die geestigheid, dat fonkelend vernuft, die flitsen-  
de epigrammen, die allesdurvende... laat ik zeggen  
vrijmoedigheid, gepaard aan zijn superieuren, schit-  
terenden stijl, maken Shaw zoo populair.

Maar zie hier Shaw, zooals A. G. Gardiner hem  
teekent: „Hij heeft voor niets vereering en geen  
eerbied voor wat anderen vereeren. Godsdienst is  
voor hem gelijk een mist in den geest, welke het  
zien der werkelijkheid belemmert. „Ecrasez l'In-  
fame” zou hij willen zeggen met Voltaire, en hij  
ziet uit naar de eeuw der zuivere rede, wanneer  
het intellect het geheele verwarde kluisen des levens  
zal hebben outward en geordend, en de menschen,  
veilig en zeker in hun wetenschap en hun op nuttig-  
heid berustende levensorde, zullen lachen over de  
aandoenlijke bijgeloovigheden van hun vaderen, en  
zich met tevredenheid zullen wenden tot het voortref-  
felijke logisch in elkaar gezette systeem der mate-  
rieële dingen, die zij er voor in de plaats hebben  
gesteld.”

Gardiner vervolgt: „Dit is geen nieuwe droom.  
Het is een droom even oud als het conflict tusschen  
intellect en emotie. Het is gebaseerd op de hypo-  
these, dat de menschelijke ziel geen verlangen kent,  
dat niet kan worden bevredigd door de weten-  
schappelijke oriëntering van onze materiële rela-  
ties met het heelal”.

En verder: „De heer Shaw ziet alles scherp en  
klaar, en zonder een speciale atmosfeer. Hij is  
niets dan daglicht; maar het is een daglicht, dat  
niet verwarmt. Het is schitterend, maar verkillend.  
Hij doet u aan als die Maartsche dagen, wanneer  
de oostenwind door de zonneshijn snijdt als een  
mes zoo scherp”.

En hij besluit: „Men keert zich af van zijn koude  
helderheid en prachtige zelfverzekerdheid tot de  
mensen, die niet alleen spreken tot het verstand,  
maar ook tot het hart, die niet alleen menschie-  
vende, maar ook menschelijke wezens zijn... Het  
verstand is wonderbaarlijk, maar niet minder wer-  
kelijk is wat de ziel, het hart, ons aanwijst als  
noodig te zijn. Laten we hebben een helder ver-  
stand; maar het is een dorre wereld, die de intuïties  
van het hart buitensluit”.

Niemand heeft Shaw misschien beter geteekend  
dan Max Beerbohm, die hem caricatureert als Mo-  
phistopheles, zijn gevorkte staart met de ééne hand  
vasthoudend, terwijl hij zich met de andere over  
den rooden baard strijkt.

En is deze man de persoon er voor om een figuur  
als de Maagd van Orleans in een drama naar  
waarde uit te beelden?

Een autoriteit als Professor Brugmans, die in  
zijn jongste dies-rede aan de gemeentelijke univer-  
siteit van Amsterdam „het beeld der Maagd” heeft

van. Als Jezus zegt: ik ben een profeet, dan ma-  
ken zij er van: ik ben een waarzegger, een kun-  
stenmaker, een oplosser van raadseltjes. En ja,  
zulk menschen doen voor het oog der schare  
altijd geheimzinnig; ze omhullen zich met een waas  
van bovennatuurlijkheid; ze ontsnappen aan alle  
controle, m.a.w. het zijn menschen, die even voor  
u gaan „staan”, die onrustig voor u heen en weer  
dribbelen, maar die nooit bij u gaan „zitten” op  
een „kathedr”, om rustig met u te praten en u  
zooveel te laten meedragen van hun eigen weten-  
schap als gij maar vermoogt te verdragen. En is  
het nu niet een ontzaglijke verzware van Christus'  
messiaansche smart geweest, dat men dit spot-  
beeld, deze schandelijke karikatuur gemaakt heeft  
van zijn profetisch ambt? Hij heeft nog pas zich  
verdedigd met een beroep op zijn „kathedr”: hij  
had geen enkel geheimwoord gesproken en op-  
zettelijk alle geheimdoenerij van de hand gewezen.  
Ja, Jezus gaat nog verder en verwijt met nadruk,  
dat zijn rechters wel in het donker geheimzinnig  
doen, maar dat juist Hij zich daarvan vrijhou-  
den heeft. Hoor hem betoogen: Ik heb in het  
openbaar tot de wereld gesproken; ik leerde altijd  
in synagoge en tempel, waar alle Joden samen-  
komen. Wat ik leerde, kunnen ze allen weten en  
ik leerde niets in het geheim. Tot driemaal toe  
zegt Jezus met nadruk: zoo deed ik (Joh. 18:20  
en 21). En zoo heeft hij in het paleis van den  
priesterlijken rechter er op gewezen, dat hij zijn

behandeld en daarin volgens het verslag der Nieu-  
we Rotterdamsche Courant verklaard heeft,  
dat hij zich jarenlang bezig heeft gehouden met het  
onderzoek van de historische persoonlijkheid, die  
Jeanne d'Arc heet, geeft Shaw den lof, „dat hij  
ernstig de historische figuur van de maagd in haar  
tijd bestudeerd heeft”. Dit blijkt inderdaad, vooral  
ook uit de reeds door mij genoemde magistrale  
voorrede.

Maar Dr Brugmans' bezwaar tegen Shaw's drama  
is: „Deze Jeanne gelooft eenvoudig niet aan zich-  
zelf. Zij gelooft niet, omdat Shaw, de moderne  
scepticus, zelf niet geloofde. Met ironie, waarmee  
ook de min of meer ridicule epiloog is doorweven,  
valt hier niets te beginnen. Shaw behoefde niet  
aan Jeanne's verschijningen te gelooven, maar hij  
moest gelooven aan haar zelf. Dat is niet het geval,  
het blijkt althans nergens. Nergens is een spoor van  
die overgave, waaruit alleen de groote dingen kun-  
nen voortkomen. Hier is een historische stof, die  
alleen met critiek niet viel te benaderen”.

Hier ben ik het grootendeels mee eens. Vooral  
met de laatste twee zinnen. Shaw's drama is in  
vele opzichten superieur werk en geen litterair  
product heeft haar, wat de feitelijheden der historie  
betreft, zoo goed recit gedaan. Maar er ontbreekt  
iets aan. Het is een mooie perzik, maar die groen  
geplukt is. De warme kleur en de aromatische geur,  
die de koesterende zonnestrallen er aan hadden  
kunnen geven, worden gemist. En daardoor is ook  
de smaak niet zoo goed, als ze anders had kunnen  
zijn.

In de voorrede zegt Shaw merkwaardige dingen  
over Jeanne. Haar visioenen verklaart hij zoo: „Er  
zijn menschen in de wereld wier verbeelding zoo  
levendig is, dat wanneer ze een idee hebben, het  
tot hen komt als een hoorbare stem, soms geuit  
door een zichtbare gestalte”. Dit was het geval  
met de Maagd.

Zij was, volgens Shaw, de eerste Protestantsche  
martelaar. Protestantisch was zij, omdat zij, met  
voorbijgang van de kerkelijke autoriteiten, alleen  
wilde luisteren naar haar eigen „stemmen”. Daarom  
was het volkomen logisch van de Kerk om, uit  
zelfbehoud, haar te veroordeelen. Ook is het vol-  
komen begrijpelijk, zegt Shaw, dat 25 jaar na haar  
verbranding (op aandrang van Karel VII, die zijn  
kroning gewettigd wou zien, en met medewerking  
der Kerk) het vonnis herzien en Jeanne gereha-  
bilitieerd werd; men had toen geen last meer van  
haar en kon haar „stemmen”, die haar zoo uit-  
nemend hadden geleid, voor hemelsche openbarin-  
gen houden, hoewel ze in 1431 als duivelsche  
waren gebrandmerkt. De consequentie is haar cano-  
nizatie in 1920. Maar als Jeanne (in de epiloog)  
terug wil keeren, dan moet niemand daar iets van  
hebben. Dit leidt Shaw tot het waarlijk grootsche  
slot van zijn epiloog, waar hij de Maagd laat zeg-  
gen: „O God, die deze schoone aarde gemaakt hebt,  
wanneer zal ze gereed zijn Uwe heiligen te ontvan-  
gen? Hoe lang, o Heer, hoe lang?”

VELDKAMP.

## STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

### „De Wateren onder de Aarde”.

Laat mij over deze woorden in Ex. 20:4 en  
Deut. 5:9, die tegenwoordig bijzonder onder de  
aandacht vallen, iets mogen zeggen.

Deze woorden zijn, in direkten zin, door God  
zelf gesproken. Bij deze en andere alzoo tot ons  
komende woorden Gods zie ik niet, dat wij nog  
eenigszins kunnen spreken van organische inspi-  
ratie: zij zijn niet gegaan door het intermediair van  
den menschelijken geest. Deze word hier niet toe-  
gelaten, zijn speciaal vorm er aan te geven.

leer aan ieder ter nadere beproeving heeft over-  
gelaten. Toevens en waarzeggers beroemen zich  
er op, dat niemand hen controleeren kan; zij zijn  
er trotsch op, dat „eer de haan tweemaal gekraaid  
heeft, de domme menschen hen driemaal MOETEN  
verloochenen”. Hun discipelloosheid is hun glorie.  
Maar Jezus beroemt zich erop, dat niemand hem  
driemaal verloochenen kan, eer de haan tweemaal  
kraait, of het is zijn eigen schuld. Zijn discipel-  
schare is, als zijn kathedr, zijn blijdschap en kroon.  
En daarom gaat de spot der vijanden hem voorbij.  
Hij is niet de geheimdoener, dien zij thans in zijn  
machtsloosheid tergen willen, gelijk de Filistijnen  
met Simsons plegen te doen. En zoo is in het pries-  
terhuis bewezen en aan den ingang van Jezus'  
lijden opnieuw gebleken: de Christus, dien men  
bestrijdt, is de ware Christus niet. Zijn bestrijders  
zien Hem nooit zuiver, tenzij ze de onvergeeflijke  
zonde doen van de bewuste lastering tegen den  
Heiligen Geest. Alleen het geloof ziet Hem gelijk  
Hij is. Ongeloof is ongeduld; het gaat den kathe-  
der voorbij, waarop Christus zijn thema uitwerkt,  
om tegen het thema te kunnen blijven strijden  
in eigenwilligheid.

K. S.

<sup>1)</sup> Een uitspraak, door Nietzsche op zichzelf toegepast.